Weert van 1566 tot 1796

De keerzijde van de Gouden Eeuw

Jos Wassink

2 staan we bij stil?

- Beeldenstorm en Tachtigjarige Oorlog
- Oorlogsgeweld van de Fransen
- Ellende ten gevolge van het krijgsgeweld (boerenschansen)
- Religie
- Vertrek uit Weert
- Inkwartiering soldaten
- Pandemieën
- Handel en nijverheid
- Bestuur van stad en buitenie

3 Beeldenstorm, augustus 1566

Walburgis van de Nieuwenaar, calvinistische echtgenote van Philips van Montmorency, Vrouwe van Weert

5Filips II (1527-1598), koning van Spanje,
heer van de Nederlanden, stuurde in 1567 de hertog van Alva met een grote troepenmacht naar de Nederlanden

Koning Filips II van Spanje

Alva – Fernando Álvares de Toledo

Op 22 augustus 1567 arriveerde Alva met zijn troepen bij Brussel. Willem van Oranje vluchtte op tijd

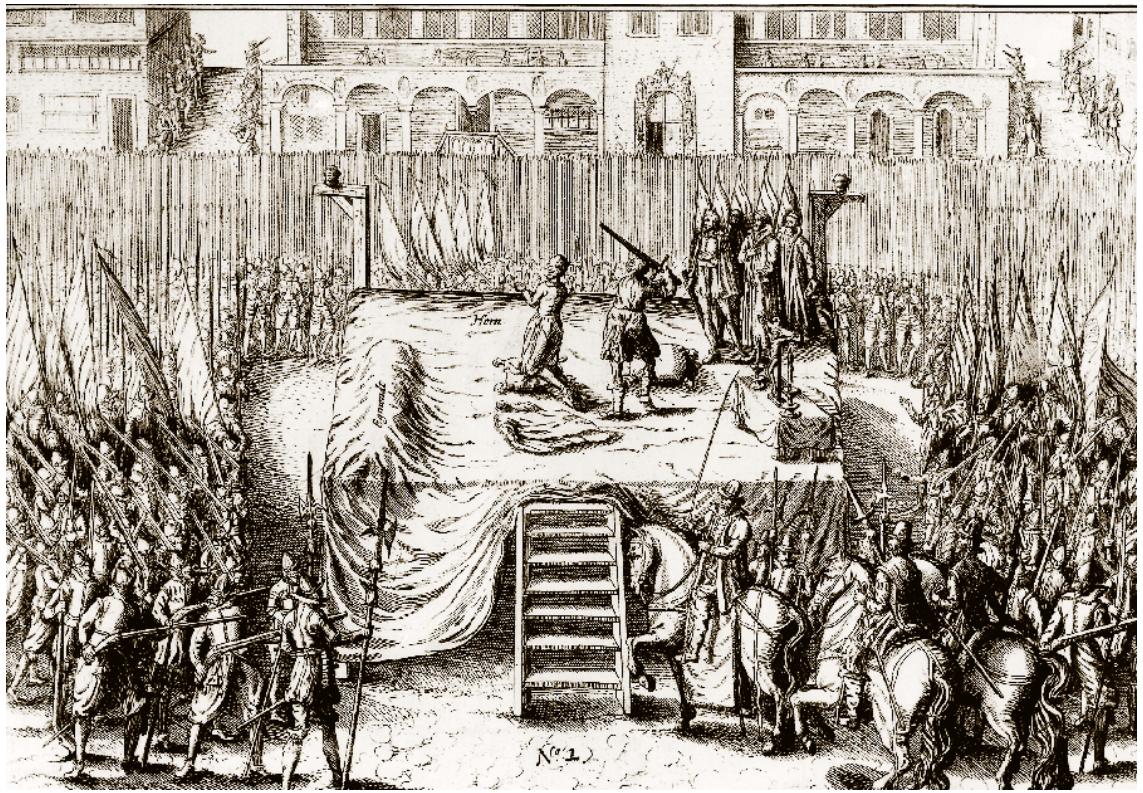

7Philips van Montmorency, graaf van Horn, heer van Weert

5 juni 1568 onthoofding graven van Horn en Egmond. Horn wordt in Weert begraven

De Unies van Utrecht en Atrecht in 1579: Scheiding Noord en Zuid

10 De verovering van ’s-Hertogenbosch (en de Meierij) in 1629 door Frederik Hendrik

De staatsgrens kwam nu tussen Weert en Budel te liggen

11 Weert, als onderdeel van (Opper-)Gelre, bleef onder het gezag van de Spaanse koning

De grens tussen Staats-Brabant en Opper-Gelre was de nieuwe staatsgrens

12Met de de Vrede van Munster (1648) tussen Spanje en de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën kwam er geen einde aan de oorlog tussen Spanje en Frankrijk

Van 1648-1654 terroriseerden de Lorrainers de bevolking van het platteland

In 1659 sloten Frankrijk en Spanje de Vrede van de Pyreneeën. Lodewijk XIV van Frankrijk bleef oorlogszuchtig

Devolutieoorlog 1667-1668 (Vrede van Aken)

Guerre de Hollande in 1672 -1678 (Vrede van Nijmegen)

Negenjarige Oorlog 1688-1697 (Vrede van Rijkwijk)

Spaanse Successieoorlog 1701-1713 (Vrede van Utrecht)

Spaanse Successieoorlog 1701-1713. Spanje en Frankrijk vochten nu samen tegen een coalitie van de Republiek, Engeland en de keizer

Weert en de hele Zuidelijke Nederlanden hadden zwaar te lijden.

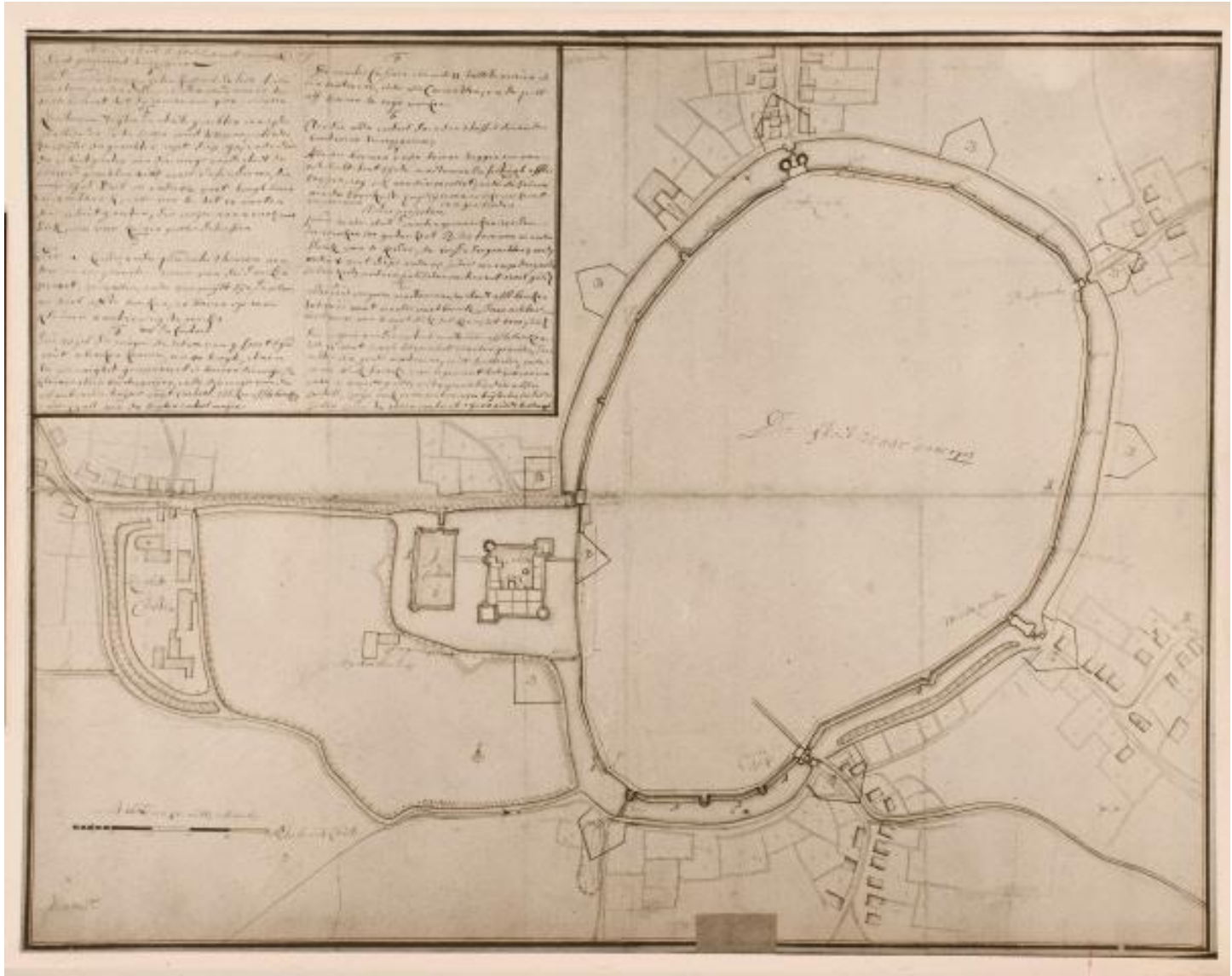
De Brits-Staatse troepen die onder oppercommando stonden van John Churchil, hertog van Marlborough

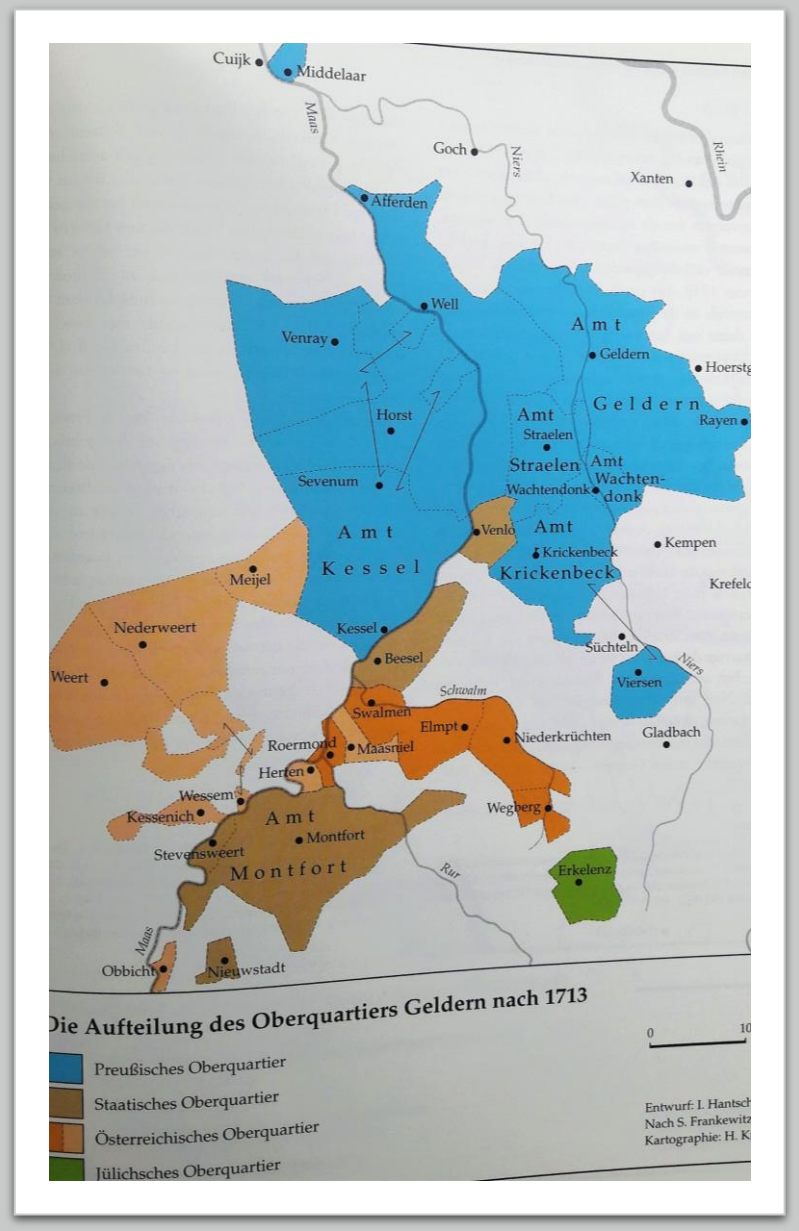

Het kasteel van Weert vóór 1702

Het plan van Nieuburg voor versterking van Weert, 1703

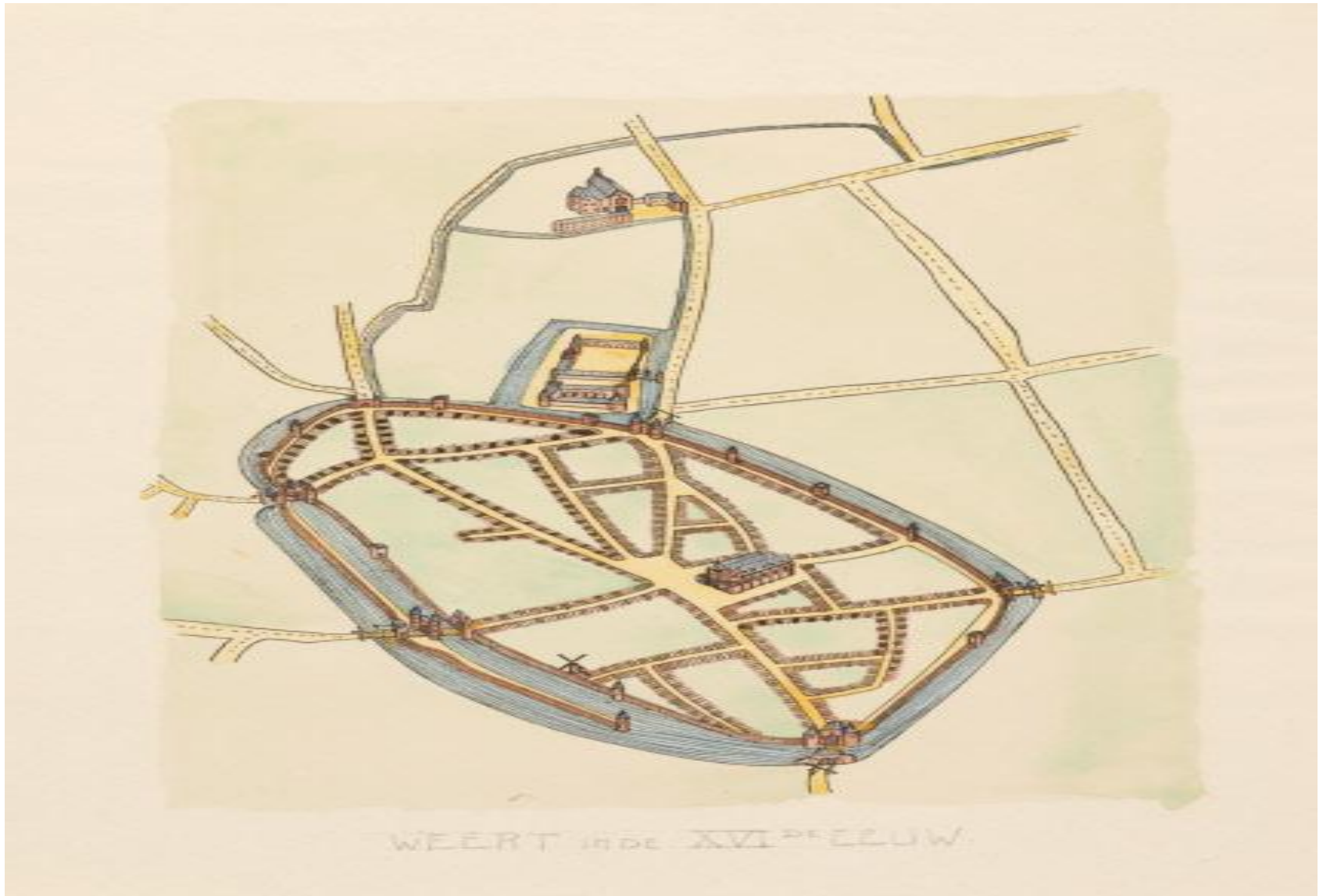

16De Vrede van Utrecht in 1713 maakte een einde aan de Spaanse Successieoorlog.

- Het Opper-Gelre werd verdeeld tussen Oostenrijk, de Republiek, Pruisen en Gulik.
- De regio Weert en Roermond werden Oostenrijks.

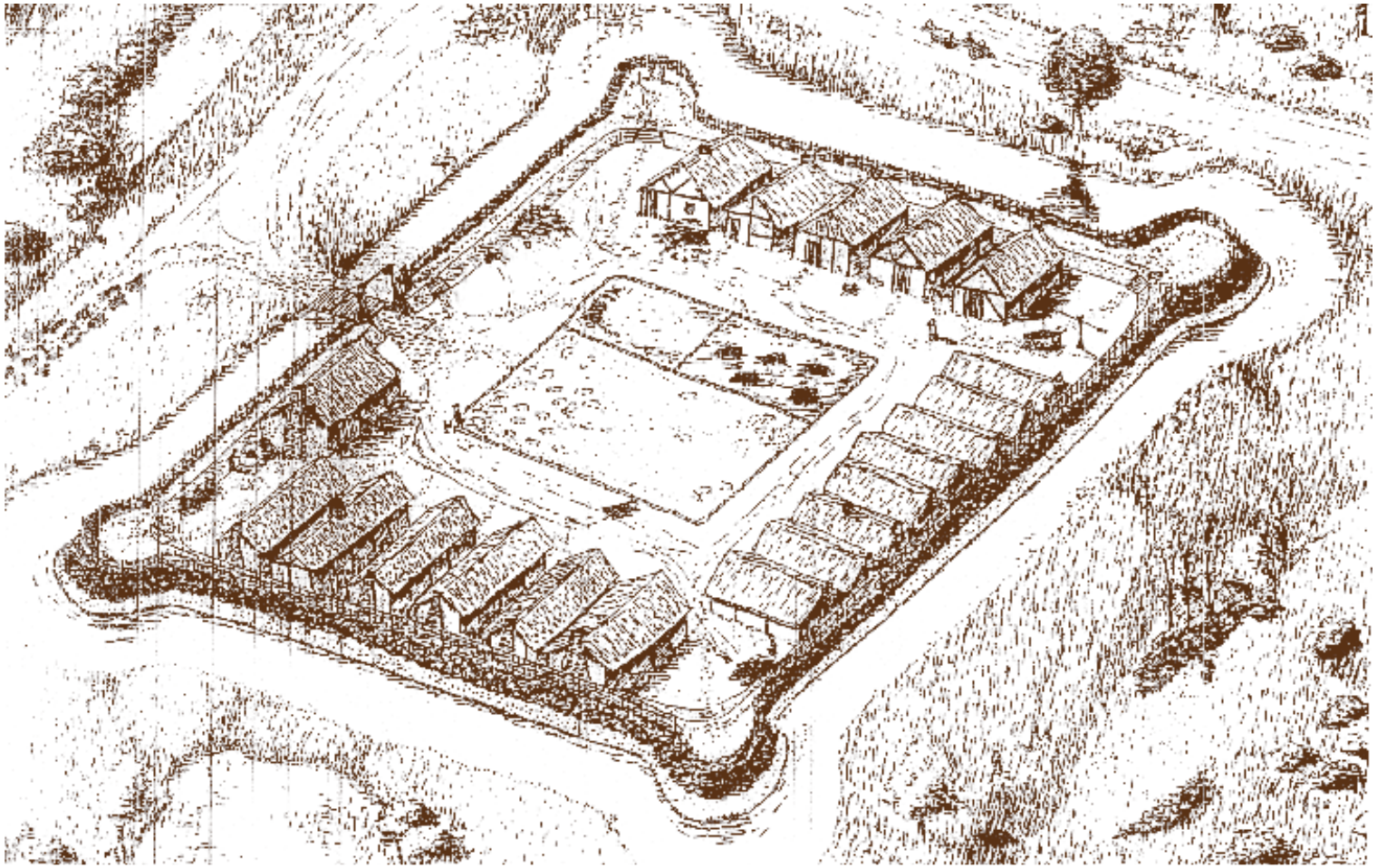
17Stedelingen konden zich tijdens de oorlogen nog enigszins veilig wanen achter de vestingwerken van de stad

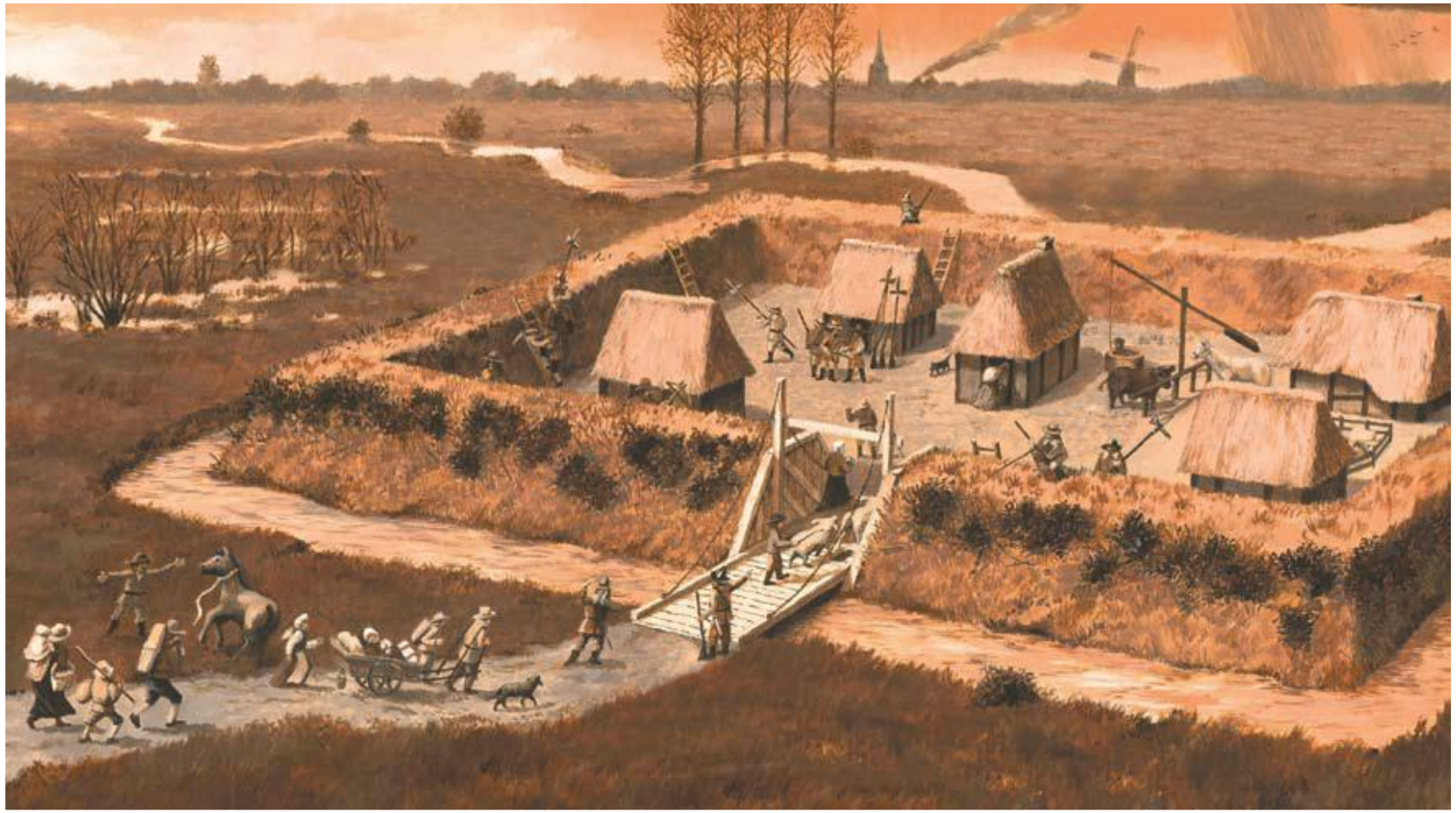
18 De bevolking van de gehuchten rondom Weert kon zich in geval van nood verschuilen in een boerenschans.

19Op de schans had ieder boerengezin zijn eigen plaatsje met een hutje.

20In tijden van nood moest men in allerijl vluchten naar de schans.

21 Gereconstrueerde schans met voorschans in het openluchtmuseum Bokrijk.
We zien 2 bruggen

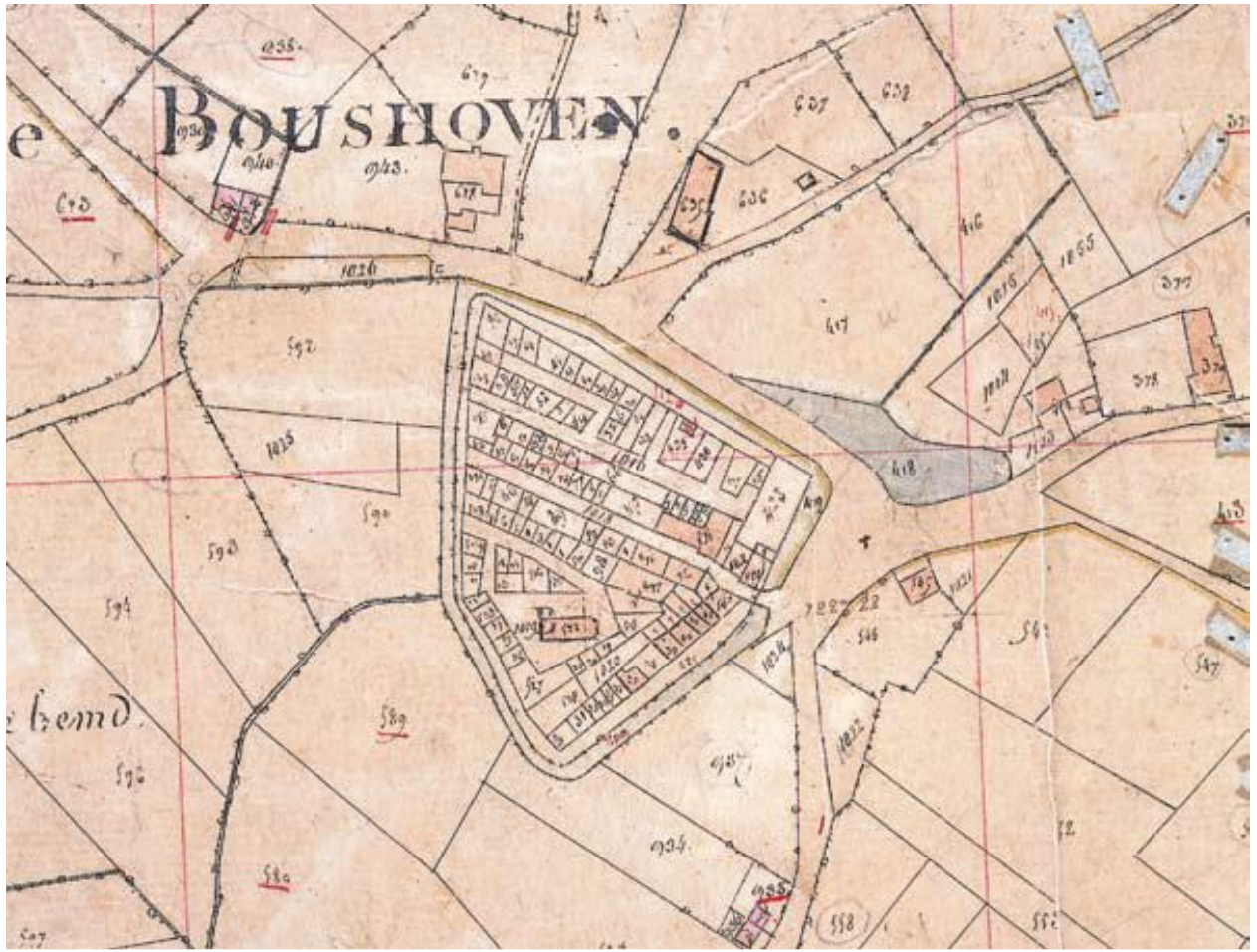
22De Groone Schans bij Stramproy op de oudste kadasterkaart

23De schans van Laar op de legger van de waterlossingen uit 1903.

Op een oude kadasterkaart van de schans van Boshoven zijn de schansplaatsen goed herkenbaar

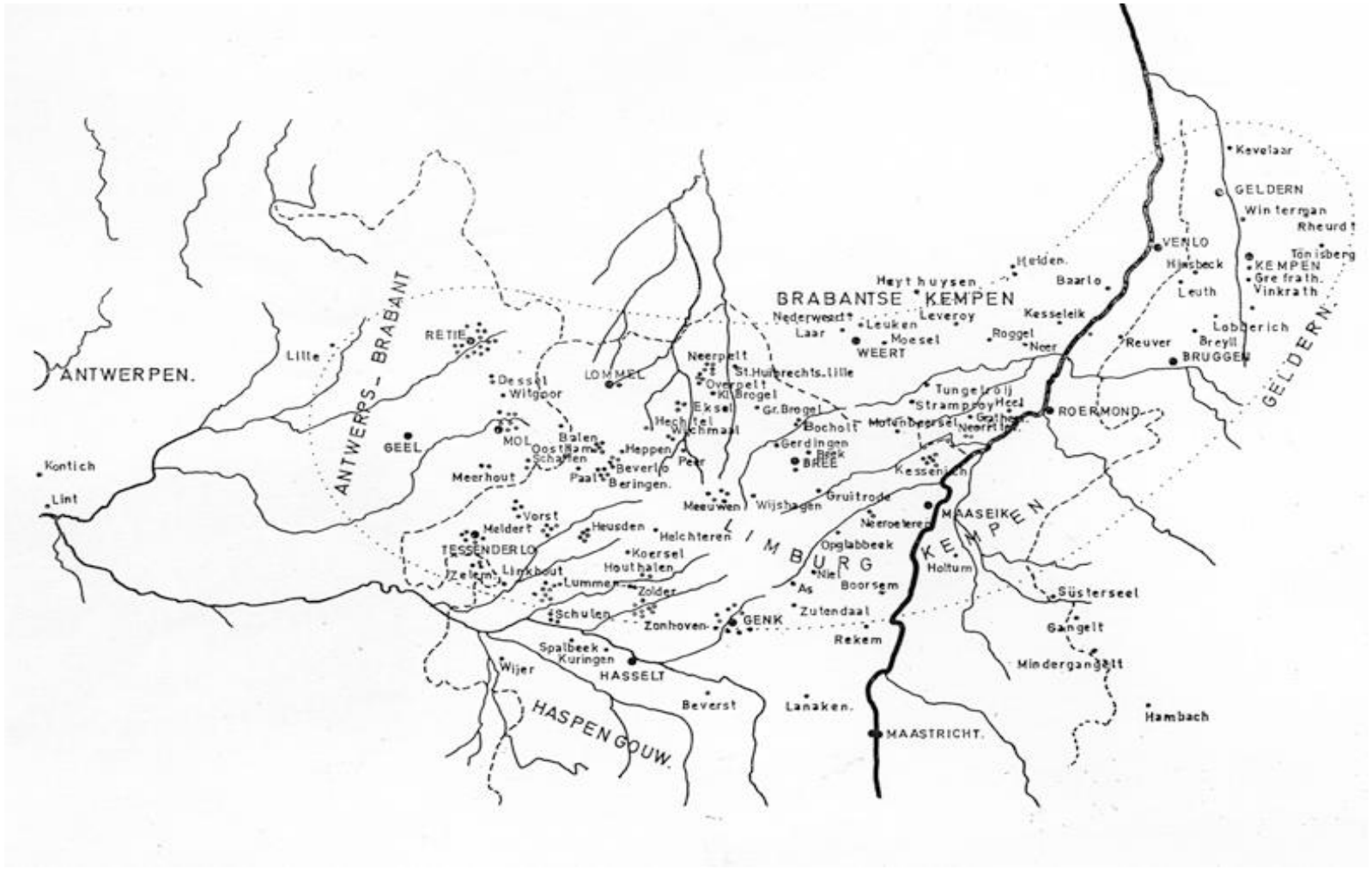

25De schansen van Laar en Boshoven zijn door de gemeente Weert aangewezen als beschermde dorpsgezichten. Hier zien we weer die van Boshoven

26 Verspreidingsgebied van de schansen.

Deze voorlopige kaart werd in 1982 gepubliceerd door
M. Driessen bij zijn artikel “De schansen van de Lage Landen”.

27Weerter minderbroeders riepen katholieken uit Staats-Brabant op om op Nederweerter grondgebied naar de heilige mis te komen

28 Grenskerkmonument

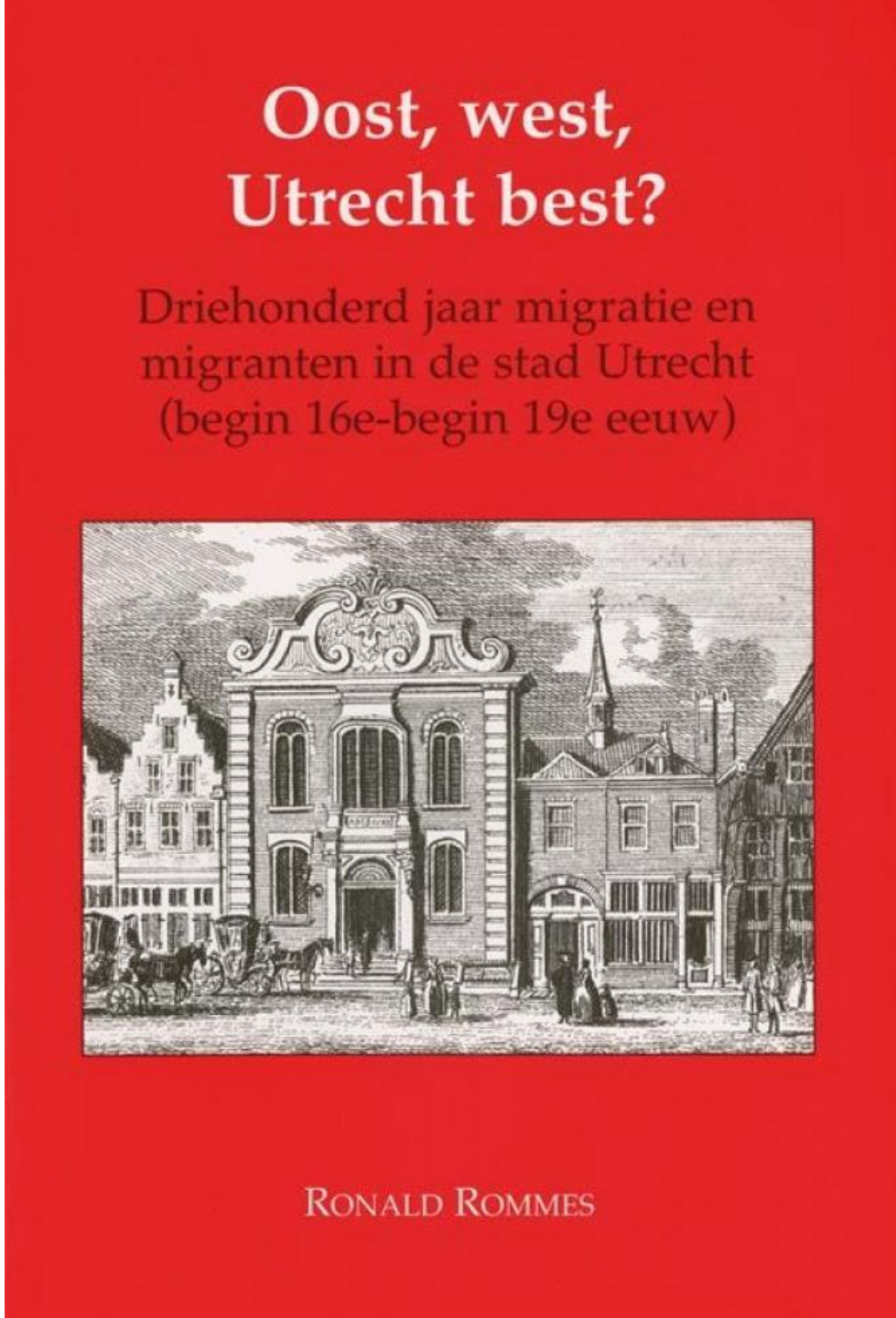

29 Grensmonument Geuzendijk

In de 16de eeuw een trek vanuit Midden-Limburg en Oost-Brabant naar de stad Utrecht

- Uit het afstotingsgebied (Peel- en Kempenland en Midden-Limburg) waren veel mensen werkzaam in de textielnijverheid
- Grote vraag naar wevers, volders en textielververs in de vestigingsplaats Utrecht

31 Willem van Heijthuijsen

Een rijke textielhandelaar die in Haarlem tot grote rijkdom kwam.

32 Gezicht op Haarlem, met linnenblekerij

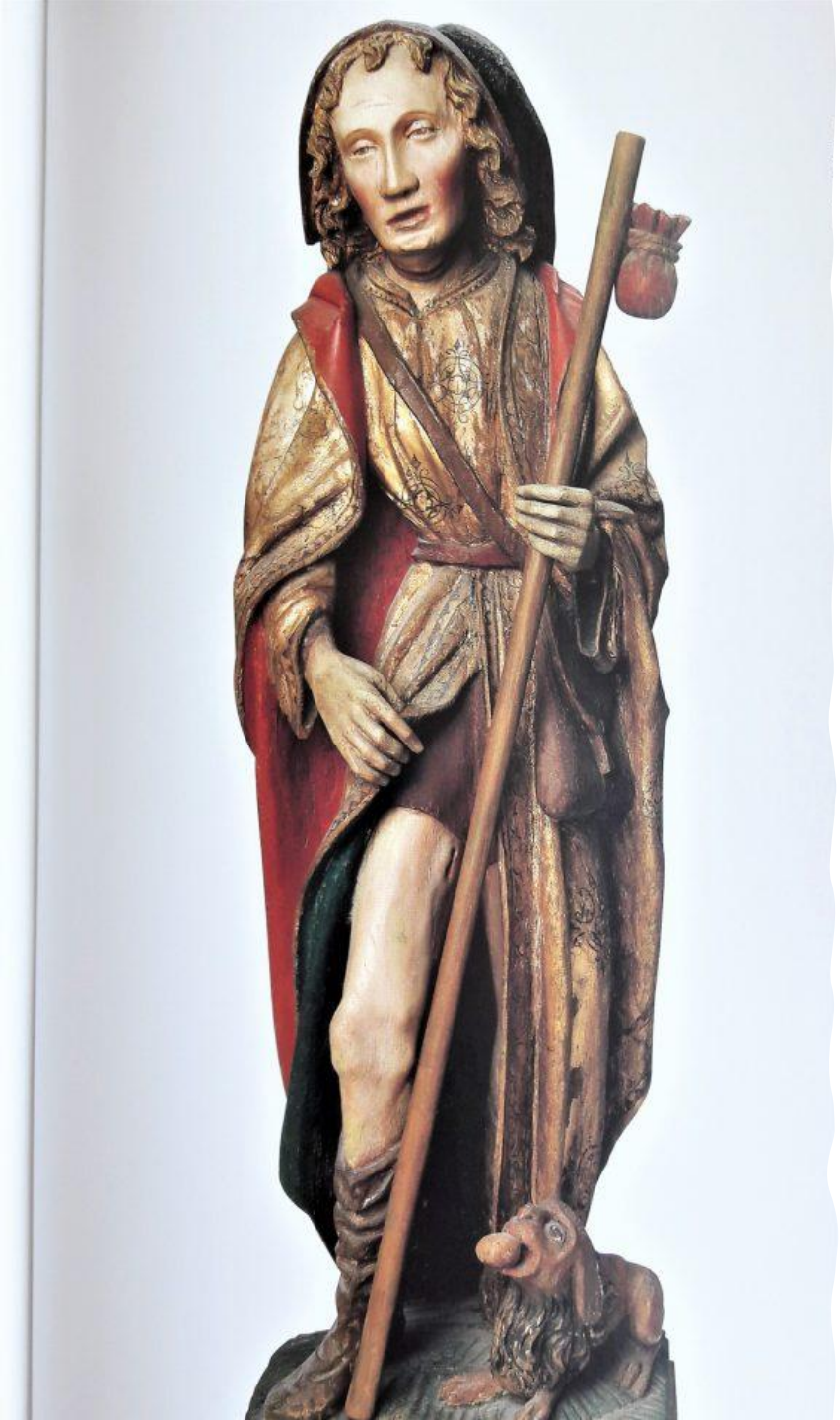
33 Weertenaren vertrokken naar Holland om in de landbouw te werken.

Schaapsherders vertrokken met hun kudde naar Vlaanderen en Brabant

35 Aan de Maaspoort stonden barakken voor militairen en stallen voor de paarden

36 Het zijn onzekere tijden. Ook in de zeventiende en achttiende eeuw waren er grote uitbraken van besmettelijke ziekten.

Afb. H. Rochus, beschermheilige tegen besmettelijke ziekten.

37Al op het einde van de middeleeuwen was de pest de besmettelijke ziekte die de meeste slachtoffers maakte.

- Afb. Rechts: Pesthuisje bij het klooster van de Franciscanen te Weert
- Afb. Onder: Opgraving in 2025 van een pestkerkhof op de Franciscanenstraat

38 Sint Rochuskapel te Nederweert

De laatste grote pestgolf woedde in Weert de jaren zestig van de zeventiende eeuw.

Na de pest kwam de Rode Loop (een soort dysenterie)

Meijel werd in 1747 heel zwaar getroffen door de Rode Loop.

Vanuit Meijel en omgeving gingen mensen op bedevaart naar de Mariakapel in Panningen om deel te nemen aan een processie om een einde aan de pandemie af te smeken.

40Akte over vrij vervoer van Weerter laken naar Antwerpen (1584). In de achttiende eeuw stelde de Weerter lakenhandel weinig meer voor.

41 ‘In de Sleutel’ in de Beekstraat. Hier was een bierbrouwerij (later een banketbakkerij. Gesloopt)

[42]In de zeventiende en achttiende eeuw bezat het armenbestuur in de buitenie vier hoeven van ieder circa twaalf bunder

Hier zien we de Hennenhof.

De ander hoeven waren:
Moiseshof, Egenshof, Parishof

43In de achttiende eeuw waren er vier stichtingen van weldadigheid of fundaties die zich hoofdzakelijk richtten op de zorg voor armen.

- **Nijs Beckershuis**
- **Berdinus Ververs**
- **Willem van Heijthuijsen**
- **Van Berlo**

Afb. Bij het 25-jarig bestaan van (moderne) Van Berloheem in 1993 werd het (oude) wapen onthuld door burgemeester Van Maaren.

De heerlijkheden Weert, Nederweert en Wessem waren in de zeventiende en achttiende eeuw eigendom van de Prinsen van Chimay.

- Zij kregen inkomsten uit:
- feodale rechten
- enkele oude belastingen
- de rechtspraak
- Ze moesten zorgen voor rechtspraak en bestuur in de gebieden en stelden belangrijke functionarissen aan.

45De schout de belangrijkste functionaris in de stad en buitenie van Weert. Hij zorgde namens de landsheer voor de handhaving van recht en orde en bracht wetsovertreders voor het gerecht

Van 1654 tot 1795 waren de schouten van Weert afkomstig uit de voorname katholieke familie Costerius

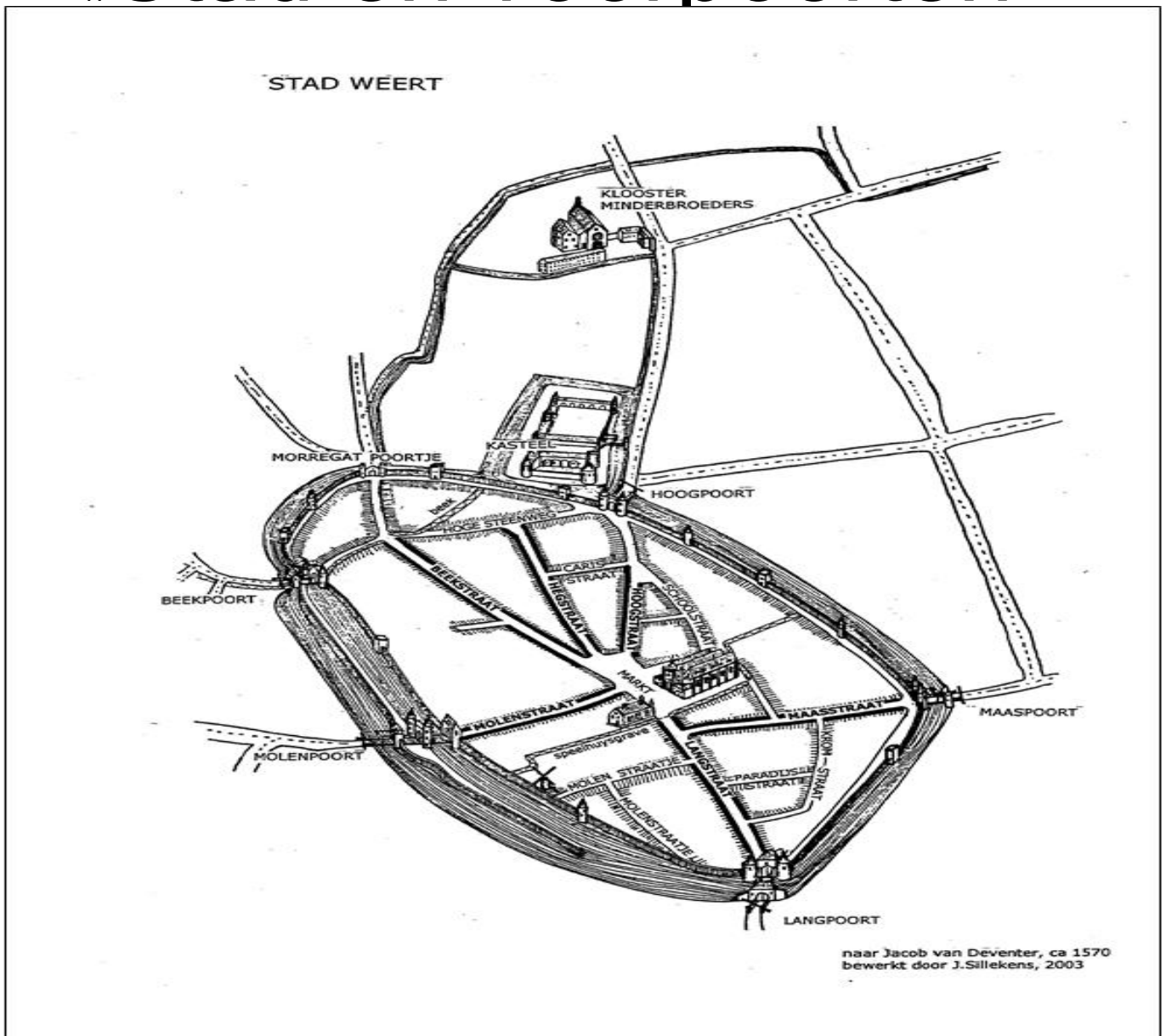
Afb. Adelbrief voor Arnold Costerius, verleend door keizer Leopold, 1678

In de buitenie van Weert bezat de familie Costerius de Vrouwenhof op Leuken, Scholtissenhof op de Boshoverbeek en de Krangerhof te Swartbroek

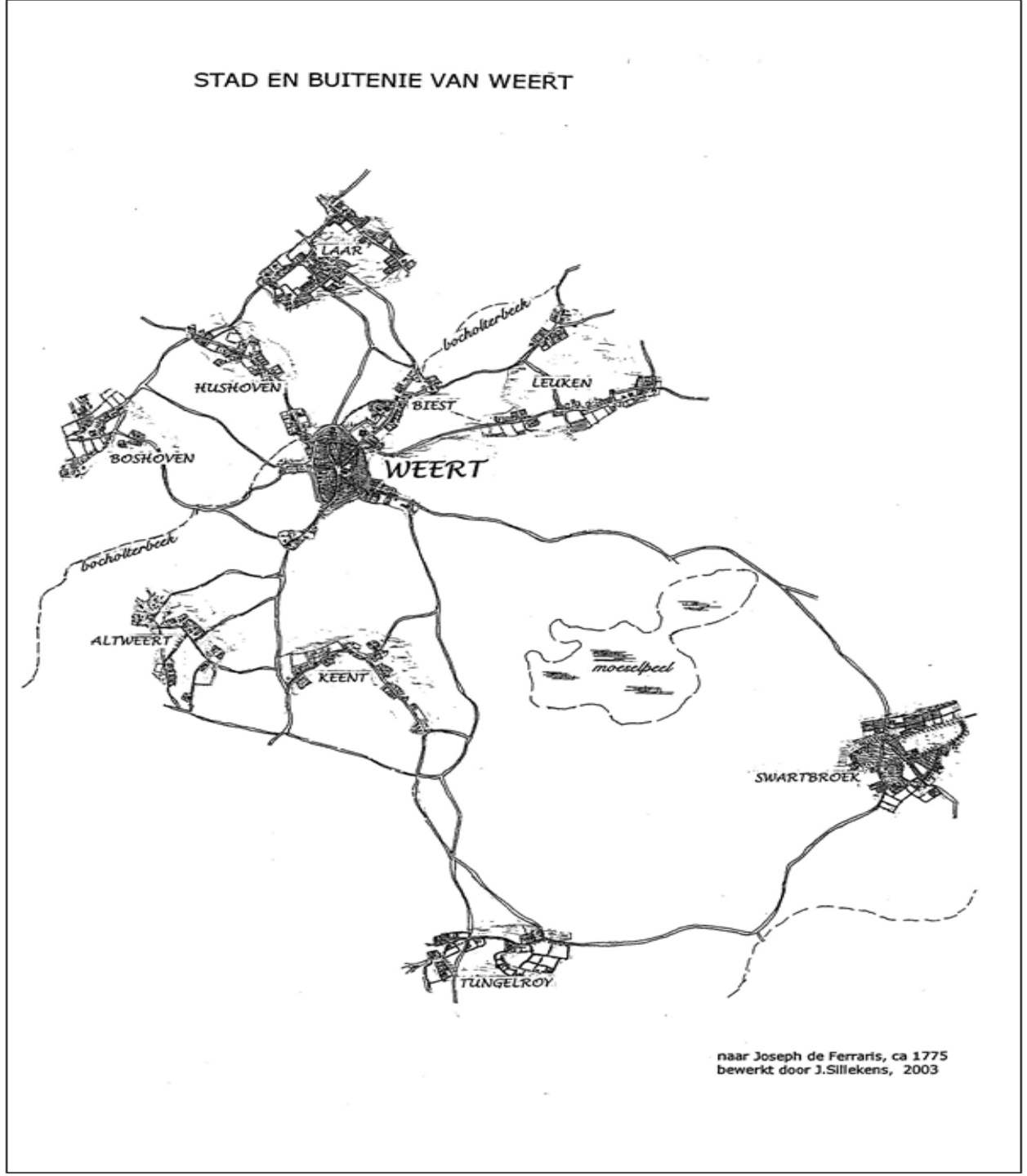
Afb. De Scholtissenhof op de Boshoverbeek

Stad en voorpoorten

48Stad en buitenie

Het aantal inwoners in de stadWeert daalde in de 17de en 18de eeuw

Kaart ca. 1570

Kaart 1811

50 Weert 1740

Keizer Jozef II, hertog van Gelre (1765-1790)

De Franse Revolutie zorgt er uiteindelijk voor dat in grote delen van Europa het oude regime verdwijnt.

53Succes met de bestudering van het boeiende verleden van Weert

En geniet van de rijke geschiedenis.

Dank u wel